

တၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ်ညးလါခြီး(စ) (La Crosse Encephalitis)

တၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ်ညးလါခြီး(စ)မ့ၢ်တၢ်ဆါမနုၤလၢၣ်.

တၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ်ညးလါခြီး(စ)မ့ၢ်တၢ်ဆါအယၢ်လၢအဘၣ်ကူ ဘၣ်ကံၤတၢ်ခိဖျိပစိးအုၣ်တၢ်ဒီးစိတၢ်ဆါအယၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆါအယၢ်အံၤမ့ၢ် ဘဲၤရး(စ)တကလုာ် (bunyavirus) လၢအိၣ်လၢ California serogroup အကျိးဒီးဘၣ်ထွဲလိာ် အသးဘူးဘူးတၢ်တၢ်ဒီး Jamestown Canyon အယၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်တဖၣ်လၢ La Crosse, Wisconsin ထံၣ်န့ၣ်ဝဲ အဆိကတၢ်တဘျီဖဲ ၁၉၆၄ န့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ်ညးလါခြီး(စ)အံၤအတၢ်လီၤ ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ဖဲလၢၣ်.

အါတက့ၢ်ပုၤလၢအဘၣ်ကံၤဒီး တၢ်ဆါအယၢ်အံၤတၢ်ဆါ အပနီၣ်တအိၣ်ဖျါနီတမံၤ မ့တမ့ၢ် ကဆါဒီးတီးကူတၢ်ဆါ လၢအစုၤတၢ်ပနီၣ်အသးလီၤ. တၢ်ဆါအပနီၣ်ညါန့ၣ်ဖျါထီၣ် သတူၢ်ကလၢဖဲပစိးလၢအစိတၢ်ဆါအုၣ်တၢ်ဝံၤ ၁-၂ န့ၣ်ဝံၤ အလီၢ်ခံလီၤ. ပုၤစုၤကၤ, လီၤဆိၣ်တၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ဆါ အပနီၣ်ကဖျါထီၣ်လၢအဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ်ညးန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအဒီးန့ၣ်တၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ်ညးအံၤသံန့ၣ် ဈးန့ၣ်ဒီး ၁မ့ၢ်ကယၤ န့ၣ်လီၤ. ပုၤဆါအါတက့ၢ်ဘျါက့ၤလၢတၢ်ကူဆါယါဘျါဂုၤဂုၤ တနီၤန့ၣ်အတၢ်ဆိလီၤသးအကျိးအကျဲ မ့တမ့ၢ် ထူၣ်ပုၤဟးဂီၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်ထီၣ် မ့တမ့ၢ် သးအတၢ် နၢ်ဟံၤဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးက့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤလၢအဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဆါနးနးန့ၣ်အါတက့ၢ်အခိၣ်သၣ် ယံဆါ. တၢ်ကီၢ်ထီၣ်, သးကလဲၤမ့တမ့ၢ်ဂံၢ်ဘါတအိၣ်ဘၣ်. ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်တၢ်ဆါအတၢ်အိၣ်သးကဆူၣ်ထီၣ်ချၢသးဒီး တုၤမဲၣ်ခံးသ့, တၢ်ထီၣ်ဒီးသါပုၤနီၣ်ဘၣ်သးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်က့ၢ်ထွဲလၢအိၣ်ဒီးတၢ်မၤစၢၤအမဲၣ်ညါကသံၣ်တအိၣ် လၢတၢ်ကူဆါတၢ်ဆါအံၤဘၣ်. ပုၤလၢအဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဆါ နးနးတဖၣ်ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်အလီၢ်ကအိၣ်လၢတၢ်ကူစါလၢ တၢ်ဆါဟံၣ်န့ၣ်လီၤ.

မတကအိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဒီး တၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ် ညးလါခြီး(စ)န့ၣ်လၢၣ်.

တၢ်ဆါနးနးကဲထီၣ်သးအါတက့ၢ်ဒီးဖိသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တီၣ်ဖျါ ထီၣ်လၢတၢ်ဆါအံၤကဲထီၣ်သးဒီးဖိသ့ၣ်သးန့ၣ်အါတက့ၢ်ယုန့ၣ်. ဖဲမံၣ်န့ၣ်စိထီၣ်ပုၤဒီးတၢ်ဆါလါခြီး(စ)ကဲထီၣ်သးလၢမ့ၢ်ထီၣ် ကလဲၤထံးတပယုာ်ဒီးဝုၢ်ဒီးထံကီၢ်လၢအိၣ်ဘူးအိၣ်တၢ်တဖၣ်

အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသ့ၣ်လၢအအိၣ် မ့တမ့ၢ် ဂဲၤလိာ်ကွဲဖဲသ့ၣ်ပုၤတၢ် လီၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပစိးဖဲလၢၣ်တကလုာ်လၢအရၤလီၤတၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ်ညး လါခြီး(စ)န့ၣ်လၢၣ်.

ဖဲမံၣ်န့ၣ်စိထီၣ်ကီၢ်ဖဲၣ်အပူၤ, ပအိၣ်ဒီးပစိးအကလုာ် ၅၀ ယၣ် ယၣ်ဘၣ်ဆၣ်တမ့ၢ်ပစိးလၢအဆူးအိၣ်ပုၤသ့ၣ်ခဲလၢာ်ဘၣ်. တၢ်ဖိ ယၢ်လၢအစိတၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ်ညးလါခြီး(စ)အံၤမ့ၢ်ပစိး ထြိဟံလၢ အိၣ်လၢကီၢ်မ့ၢ်ထီၣ်တပ (Aedes triseriatus) န့ၣ်လီၤ.

ပစိးထြိဟံအံၤအါတက့ၢ်ဘၣ်တၢ်ထီၣ်န့ၣ်အီၤလၢသ့ၣ်ပုၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်ကဒုအိၣ်အလီၢ်ဒီးညါန့ၣ်ယုၤတအါန့ၣ်ဒီး ၂၀၀ ပုၤဖဲအအိၣ်တၢ် လီၢ်န့ၣ်ဘၣ်. ပစိးအံၤအိၣ်အဆၣ်လၢမ့ၢ်ဆါခိၣ်တဒီးသိးဒီးပစိး အကတဖၣ်လၢအိၣ်အဆၣ်အါတက့ၢ်ဖဲမ့ၢ်လီၤန့ၣ်ဒီးမ့ၢ်ဆုၣ်ဝါ ထီၣ်သိတဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်.

ပစိးထြိဟံဒံၣ်ထီၣ်ကဒါက့ၤဖဲတၢ်ပုၤလၢထံကၤယၢ်သးအလီၢ် (မုၢ်ခိၣ်ထံလၢအအိၣ်ကၤယၢ်သးလၢသ့ၣ်မ့တမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အ လီၤ). အဝဲသ့ၣ်ဒံၣ်လီၤကဒါက့ၤစ့ၢ်ကီးဖဲသိလုၣ်ပၣ်လီၢ်လံၤထံဖဲ ထံဘျါအပူၤဒီးတၢ်ပုၤကီးမံၤဒီးလၢမုၢ်ခိၣ်ထံအိၣ်ကၤယၢ်သး သ့တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပစိးထြိဟံအမိၢ်တဖၣ်ဒုးဘၣ်ကံၤတၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ်ညး လါခြီး(စ) ဆုအဒံၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယၢ်တၢ်ဆါအယၢ်အံၤကအိၣ် တ့ၢ်ဖဲလီၢ်ကဝီၤပုၤလၢအန့ၣ်ဘၣ်အန့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်လၢထံ အိၣ်ကၤသးအါအလီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢတၢ်ဆါလါခြီး(စ)အ ယၢ်အိၣ်အလီၢ်ဒီးကမ့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢပစိးဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဆါအယၢ်အါ ဖဲတၢ်ကီၢ်ထီၣ်ကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အဆါကတီၢ် လၢတၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ်ညးလါခြီး(စ)ဖဲမံၣ်န့ၣ်စိထီၣ်အလီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဖဲ လၢယုၤလံၤတုၤလါဖဲပထုဘၣ်ကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီတဖၣ်မၤမနုၤသလၢတၢ်ဒီးသအတၢ် ဆါခိၣ်န့ၣ်ညးလါခြီး(စ)န့ၣ်လၢၣ်.

က့ၢ်အဂ့ၤကတၢ်တဘိလၢတၢ်ဒီးသအတၢ်ဆါခိၣ်န့ၣ်ညးလါခြီး(စ) န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်မၤကဆိက့ၢ်တၢ်လီၢ်ခဲလၢာ်လၢပစိးဒံၣ်လီၤသ့အလီၢ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ-

- မၤပုၤက့ၤတၢ်ပုၤတဖၣ်လၢအပၣ်ကီၢ်ထံဒီးဟီၣ်ခိၣ် မ့တမ့ၢ် မဲးန့ၣ်တက့ၢ်.

LA CROSSE ENCEPHALITIS

- ဘိုဒီးသုကဒါကုသိလှုပ်ပင်ဖုံးလိပ်မုတမုာ်
ဟ်ဘၣ်ကုအလိၣ်ဒ်မူခိၣ်စုထံသုတ
အိၣ်ကိၣ်ကံးသးလၢအပူၤတဂ့ၤအဂီၢ်.
- လူကွံၣ်ထံလၢအအိၣ်တအၢၣ်သးလၢတၢ်ပူၤတၢ်လီၤတ
ဖၣ်အပူၤလၢနဟံၣ်ခိၣ်ဟံၣ်ယၢအစုၤကတၢ်တနံၣ်တဘျီလၢ
တၢ်တြီအာဝဲဒၣ်ပစိၤတၢ်ယၢအတၢ်ဒိၣ်လီၤအလီၤတဖၣ်.
 - ထံစၢ. တၢ်သုၣ်ဖိကိၣ်အလီၤ. ဆၣ်ဖိကိၣ်ဖိအခူး.
ထီၣ်ဖိလုၣ်ထံအလီၤ. တၢ်လုၣ်ထံအလီၤလၢအဆ
း. ဒီးအဂ့ၤအဂၤတဖၣ်.
- သမံသမိးကွၢ်ထံယူၤလီၤအကျိၤဒီးထူးကွံၣ်သုၣ်လုၣ်
တၢ်လုၣ်ခဲအံၤခဲအံၤလၢတၢ်မၤလီၤတၢ်ဘၣ်ယးထံယူၤ
လီၤဝဲဒၣ်ဂ့ၤတဘျီဘၣ်.
- မၤယံးထီၣ်တၢ်ကျၢၢ်ဘၢတၢ်ပျီၤထံအလီၤအခိၣ်ကျၢၢ်
ယံးယံးဒ်သိးထံပးထီၣ်တန့ၢ်အဂီၢ်.
- ကျၢၢ်ဘၢယၢတၢ်ဟ်ထံအလီၤယံးယံး (အဒိ-တၢ်ဟ်မူခိၣ်
ထံအဒါ)

Minnesota Department of Health
Vectorborne Diseases Unit
PO Box 64975
St. Paul, MN 55164
651-201-5414
www.health.state.mn.us

La Crosse Encephalitis – Karen (4/11/19)

လၢတၢ်မၤန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤလၢအက့ၢ်ဂီၤလီၤဆီလိၣ်သးအဂီၢ်. ကိး
ဘၣ်ဖဲ- 651-201-5414. စဲက့ၢ်ထူးထီၣ်ဖဲစးခိလၢတၢ်စူးကါကဒါ
ကုအီၤသ့အပူၤတဂ့ၢ်.

လၢတၢ်ဒိသဒါတၢ်ဆါလါခြီး(စ)ဒီးတၢ်ဆါအဂၤလၢအဟဲလၢ
ပစိၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်. ကွၢ်ထွဲလီၤနသးဒီးနဟံၣ်ဖိယိဖိဒ်သိးပစိၤ
သုတအ့ၣ်ဘၣ်နၤတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်-

- စူးကါကသံၣ်မၤသံတၢ်ဖိယၢလၢအပၣ်ဒီး **DEET**
ဒ်အလံၣ်က့တၢ်ဟံးစုန့ၣ်ကျဲအသိး - **DEET** အါ
န့ၢ် ၃၀ မျးကယၢမ့ၢ်တၢ်လၢအပူၤဖျးဒီးတၢ်လီၤဘၣ်
ယိၣ်ဒီးကဲထီၣ်လိၣ်ဝဲဒၣ်သုလၢပျးဒိၣ်တုၣ်ခိၣ်ပျးဒီးဖိသုၣ်ခံ
လါဆူအဖိခိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကသံၣ်မၤသံတၢ်ဖိယၢလၢအ
ကဲထီၣ်သးသ့အဂၤတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် **picaridin,**
IR3535, ပနီၣ်ကျဲဒီးယျုၢ်ကလးထးအ
သိန့ၣ်လီၤ. စူးကါထဲဒၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအအိၣ်ဒီး
န့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢတၢ်ဒိသဒါ ခါၣ်စးကရၢ
(Environmental Protection Agency)
အတၢ်မၤနီၣ်မၤယါခိၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- တၢ်ကူတၢ်ကၤလၢ တၢ်ပြီဟ်အီၤဒီးကသံၣ်ထံဒီး တၢ်ထၢန့ၣ်
တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအိၣ်ဒီး (**permethrin**) တဖၣ်.
- ကူကတၢ်လၢအဘၣ်အဘၢ, ဆုကၤစုထီၣ်ဒီးစကး
ထီၣ်ဒီးဖျိၣ်ခံခိၣ်ထီၣ်.
- မၤကဆဲကဆီဘၣ်ဘၣ်တြီဖိဝဲတြီဖးဒိၣ်တဖၣ်ခဲလၢၣ်
ဒ်သိးပစိၤသုတအိၣ်လၢနဟံၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.